

Hanym Helga Şmid
Baş -Sekretar
Ýewropada howpsuzlyk we hyzmatdaşlyk guramasy
Wallnerstrasse 6
1010 Wena, Awstriýa
pm@osce.org

2024-nji ýylyň 4-nji marty

Hormatly hanym Baş –Sekretar Şmid,

Aşakda gol çeken guramalar şu gun Türkmenistanda boljak saparyňyzyň öňüsyraşynda Prezident Serdar Berdimuhamedowa Türkmenistanyň söz we hereket azatlygy we zor bilen ýitirim bolmak hukugyny öz içine alýan halkara adam hukuklary borçlaryny ýerine ýetirmezligi baradaky aladalaryňyzy bildirmegiňizi haýyş edýäris. ÝHHG, adam hukuklary bilen baglanyşykly çynlakaý meseleleri çözmekde manyly we tassyklanylýan öňegidişlik gazanylýança Türkmenistan bilen hyzmatdaşlygy giňeltmeli däldir.

Bizi esasanam, Türkmenistanyň hökümet tankytçylarynyň daşary ýurda gitmegine rugsat bermezligi aladalandyrýar. Mysal üçin, 2024-nji ýylyň 18-nji ýanwarynda türkmen häkimiýetleri aklawçy we aktivist Pygambergeldi Allaberdiýewiň Türkmenistandan Eýran bilen serhetden geçmegine rugsat bermedi. Jenap Allaberdiýew Türkmenistanda elýeterli bolmaýan lukmançylyk kömegini almak üçin Eýrana gitmäge synanyşdy. Aktiv işjeňligi üçin galplaşdyrylan bidüzgünçilikde aýyplanyp jeza berlen, iki ýyldan gowrak türmede oturandan soň saglygy ep-esli ýaramazlaşdy. Serhet gullugynyň habar bermegine görä, şertli ýagdaýda azatlyga çykandygy sebäpli Allaberdiýewe daşary ýurda gitmäge rugsat berilmedi. Şeýle-de bolsa, bu syýahat gadaganlygyny düşündirýän resmi ýazmaça habar gelip gowuşmady.

Mundan başga-da, 31-nji ýanwarda serhetdäki wakadan soň, Balkanabat şäher kazyýeti Allaberdiýewi administratiw jenaýat kodeksiniň 364-nji maddasyna laýyklykda “döwlet we beýleki guramalaryň we olaryň işgärleriniň kanuny işine päsgel berenligi” üçin günäkärledi we oňa 200 manat jerime saldy.

Bu aýratyn ýagdaý дәl. 2023-nji ýylyň noýabr aýynda žurnalist Soltan Açylowa uçuş peteginiň we wizasynyň bardygyna garamazdan Aşgabatdan Ženewa (Şweýsariýa) uçuşyna mündürülmedi. Hanym Açylowa 2021-nji ýylyň finalçysy hökmünde Ženewada geçirilen Martin Ennals adyndaky adam hukuklary baýragy gowşurylyş dabarasyna gatnaşmaga çagyryldy. Ol we gyzy köp sanly howpsuzlyk barlagyndan geçdi, pasportlary bilkastlaýyn bozuldy we hanym Açylowa bolsa iki gezek şahsy we geýimleri çykarylan gözleglere sezewar edildi.

Mundan başga-da, 2003-nji ýyldan bäri BMG we ÝHHG-da bu syýasaty birnäçe gezek tankytlaýandyklaryna garamazdan, häkimiýetleriň garşydaşlary hasaplaýan ýüzlerçe adamy uzak wagtlap tussag etmek bikanun tejribesi saklanmady. Bu tussaglaryň köpüsi ýigrimi ýyldan gowrak wagt bäri daşarky dünýäden üzňeleşdirilýär. Türmelerde zor bilen ýitirim bolmak bilen baglanyşykly dowam etdirilýän azyndan 95 resmileşdirilen hökümden otuzdan gowrak adam hökümni tamamlady, ýöne hökümniň çäginde daşda saklanmagy dowam edilýär. Bu geçen ýyllaryň bidüzgünçilikleri дәl, dowam edýän halkara jenaýat. Bu hereketler, raýat azatlyklaryny rehimsizlik bilen basyp ýatýrmak we daşary ýurt adam hukuklary guramalaryna we halkara synçylara ýurda girmekden ýüz öwürmek bilen birlikde halkara adam hukuklary kanunlaryna zygiderli äsgermezlik edilýändigini we Türkmenistanyň

Konstitusiyasyny, ÝHHG-nyň adam ölçegindäki borçnamalary we raýat we syýasy hukuklar baradaky halkara şertnama laýyklykda hereket azatlygy, söz azatlygy we zor bilen ýitirim edilmezlik hukugyndan peýdalanmagy kepillendirýän halkara borçnamalary bozýandygyny görkezýär.

ÝHHG, Türkmenistanyň onuň agzasy bolmak bilen birlikde, türkmen häkimiýetlerini çagyrmaly: jenap Allaberdiýewi, hanym Açylova we beýleki aktiwistleri yzarlamagy bes etmegini we ýurduň ýolbaşçylaryndan möhüm wezipeleri sebäpli adamlary yzarlamagy bes etmegini talap etmeli, söz azatlygy hukugyny kanuny taýdan ulanmak ýa-da baglanyşyklaryna ýa-da daşary ýurtdaky hökümeti tankytlaýanlaryň işine gzyklanma bildirmek esasynda, türmelerde zor bilen ýitirim bolmagyny derrew bes etmeli we hökümi gutaran ähli adamlary boşatmaly. Türkmen häkimiýetleri zorluksyz raýat işjeňligi üçin içerde we daşary ýurtda türkmen raýatlyryna azar bermek, gorkuzmak we jezalandyrmak endiklerini derrew bes etmeli.

1. Täjigü Begmedova, adam hukuklary boýunça Türkmen Helsinki Gaznasy (Bulgaria)
2. Anrea J. Prasow, Freedom Now (USA)
3. Leila Nazgul Seitbek, Freedom for Eurasia (Austria)
4. Anara Ibrayeva, Public Association «Dignity» (Gazagystan)
5. Artur Sakunts, Helsinki Citizens Assembly – Vanadzor office (Armenia)
6. Tölekan Ismailova, Human Rights Movement «Bir Duino – Gyrgyzstan» (Gyrgyzstan)
7. Ivar Dale, Norwegian Helsinki Committee (Norway)
8. Väçeslav Mämedov, Turkmen Civil Democratic Union (The Netherlands)
9. Brigitte Dufour, International Partnership for Human Rights (Belgium)
10. Elena Shakhova, «Citizens’ Watch», included in the register of «foreign agents» (Russia)
11. Eldar Zeynalov, Human Rights Center of Azerbaijan (Azerbaijan)
12. Evgeny Zhovtis, Kazakhstan International Bureau for Human Rights and Rule of Law (Kazakhstan)
13. Farid Tukhbatullin, Turkmen Initiative for Human Rights (Austria)
14. Ucha Nanuashvili, Human Rights Center (Georgia)
15. Natalia Taubina, Public Verdict Foundation, included by the Ministry of Justice of Russia in the list stipulated by p. 10 art. 13.1 of the Federal Law «On NGOs» (Russia)
16. Sergei Davidis, Human Rights Defence Centre «Memorial», included by the Ministry of Justice of Russia in the list stipulated by p. 10 art. 13.1 of the Federal Law «On NGOs» (Russia)
17. Krassimir Kanev, Bulgarian Helsinki Committee (Bulgaria)
18. Kate Watters, Crude Accountability (USA)
19. Yuri Dzhibladze, Freedom Files (Poland)
20. Dilrabo Samadova, Office of civil freedoms (Tajikistan)
21. Alex Postica, Promo LEX (Moldova)
22. Anki Wetterhall, The Swedish OSCE-network (Sweden)
23. Oleksandra Romantsova, Center for Civil Liberties (Ukraine)